

Облік безнадійної заборгованості

В даній статті розглянемо особливості відображення в бухгалтерському та податковому обліку безнадійної дебіторської та кредиторської заборгованості в такому розрізі:

- заборгованість за реалізовані/отримані товари/послуги;
- заборгованість за виданими/отриманими авансами.

Відповідність окремим критеріям визнання заборгованості безнадійною в даній статті не розглядається, тобто будемо виходити з того, що така заборгованість відповідає визначенню безнадійної. В частині податкового обліку розглядаються правила, які діють з початку 2015 року.

Безнадійна дебіторська заборгованість за реалізовані товари, послуги

Бухгалтерський облік

Пунктом 11 П(С)БО 10 передбачено, що виключення безнадійної дебіторської заборгованості з активів здійснюється з одночасним зменшенням величини резерву сумнівних боргів. У разі недостатності суми нарахованого резерву сумнівних боргів безнадійна дебіторська заборгованість списується з активів на інші операційні витрати.

Поточна дебіторська заборгованість, щодо якої створення резерву сумнівних боргів не передбачено, у разі визнання її безнадійною списується з балансу з відображенням у складі інших операційних витрат.

Таким чином, в бухгалтерському обліку дебіторська заборгованість буде списана або за рахунок резерву сумнівних боргів, або відразу потрапить до складу інших операційних витрат.

Податковий облік

Податок на прибуток

Підпунктом 134.1.1 ПКУ визначено, що об'єктом оподаткування податком на прибуток є прибуток із джерелом походження з України та за її межами, який визначається шляхом коригування (збільшення або зменшення) фінансового результату до оподаткування (прибутку або збитку), визначеного у фінансовій звітності підприємства відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності, на різниці, які виникають відповідно до положень розділу III Кодексу. Коригування в обов'язковому порядку здійснюється тими платниками, у яких річний дохід від будь-якої діяльності (за вирахуванням непрямих

податків), визначений за правилами бухгалтерського обліку, за останній річний звітний (податковий) період перевищує 20 мільйонів гривень.

Згідно з [пп. 139.2.1 ПКУ](#) фінансовий результат до оподаткування **збільшується на суму витрат від списання дебіторської заборгованості, яка не відповідає ознакам, визначеним [пп. 14.1.11 Кодексу](#), понад суму резерву сумнівних боргів.**

Крім того, фінансовий результат до оподаткування **збільшується на суму витрат на формування резерву сумнівних боргів** відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності.

Фінансовий результат до оподаткування **зменшується на суму коригування (зменшення) резерву сумнівних боргів**, на яку збільшився фінансовий результат до оподаткування відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності ([пп. 139.2.2 ПКУ](#)).

Проаналізувавши зазначені норми [ПКУ](#), а також враховуючи порядок відображення операцій на рахунках бухгалтерського обліку, доходимо висновку, що формально **заборгованість за товари/послуги, яка відповідає ознакам [пп. 14.1.11 ПКУ](#) і в частині якої було створено резерв, не може бути визнана у витратах у будь-якому випадку**, адже в періоді нарахування резерву витрати на його створення виключаються зі складу витрат для визначення фінансового результату до оподаткування, а списання безнадійної заборгованості за рахунок резерву на фінансовий результат не впливає, а лише зменшує суму резерву. Сподіваємось, що це є технічним упущенням законодавців, яке буде виправлено в пакеті осінніх змін до [ПКУ](#).

ПДВ

Згідно з [п. 192.1 ПКУ](#) якщо після постачання товарів/послуг здійснюється будь-яка зміна суми компенсації їх вартості, включаючи наступний за постачанням перегляд цін, перерахунок у випадках повернення товарів/послуг особі, яка їх надала, або при поверненні постачальником суми попередньої оплати товарів/послуг, суми податкових зобов'язань та податкового кредиту постачальника та отримувача підлягають відповідному коригуванню на підставі розрахунку коригування до податкової накладної, складеного в порядку, встановленому для податкових накладних, та зареєстрованого в Єдиному реєстрі податкових накладних.

На думку контролюючого органу, яка [оприлюднена](#) в категорії 101.5 «ЗІР», якщо оплата за поставлені товари/послуги не відбулася, то **після закінчення терміну позовної давності продавець не коригує суми податкових зобов'язань з ПДВ при списанні дебіторської заборгованості.**

Безнадійна дебіторська заборгованість за сплаченими авансами

Бухгалтерський облік

Згідно з [п. 7 П\(С\)БО 10](#) поточна дебіторська заборгованість, яка є фінансовим активом (крім придбаної заборгованості та заборгованості, призначеної для продажу), включається до підсумку балансу за чистою реалізаційною вартістю. Для визначення чистої реалізаційної вартості на дату балансу обчислюється величина резерву сумнівних боргів.

Резерв сумнівних боргів формується тільки під грошову заборгованість, яка передбачає надходження грошових коштів, а не товарів. Тобто під дебіторську заборгованість з виданих авансів, за якою очікується надходження товарів, резерв сумнівних боргів не формується. Звісно, не варто забувати про те, що з метою відображення реального фінансового стану суб'єкти господарювання можуть створювати додаткові резерви під знецінення «нефінансової» заборгованості, однак такі резерви не вважатимуться резервом сумнівних боргів.

Податковий облік

Податок на прибуток

Оскільки за правилами бухгалтерського обліку суми перерахованих авансів, які набули статусу безнадійної дебіторської заборгованості, включаються до складу витрат, а не списуються за рахунок резерву сумнівних боргів, то й у податковому обліку сума такої безнадійної заборгованості потрапить до витрат.

Коригування фінансового результату для таких обставин [розділом III ПКУ](#) не передбачено.

ПДВ

Згідно з [п. 188.1 ПКУ](#) базою оподаткування ПДВ є операції з **постачання** товарів/послуг. При визнанні перерахованого авансу безнадійною заборгованістю факту постачання товарів/послуг ([пп. 14.1.185 та 14.1.191 ПКУ](#)) не відбудеться взагалі. Тому, на нашу думку, визнаний в момент сплати авансу податковий кредит повинен бути відкоригований. Аналогічний підхід завжди пропонувався контролюючим органом, зокрема у [роз'ясненні](#) з підкатегорії 101.07 «ЗІР». Однак слід зазначити, що в судовому порядку платникам податку іноді вдавалося відстояти відсутність потреби коригування податкового кредиту, оскільки такої підстави його коригування, як списання безнадійної заборгованості, прямо не передбачено.

У випадку прийняття рішення про коригування податкового кредиту, враховуючи відсутність чіткої процедури такого коригування, вважаємо, що його можна здійснити шляхом нарахування податкових зобов'язань за алгоритмом, передбаченим [п. 198.5 ПКУ](#).

Безнадійна кредиторська заборгованість отримані товари, послуги

Бухгалтерський облік

Згідно з [п. 3 НП\(С\)БО 1](#) зобов'язання – заборгованість підприємства, яка виникла внаслідок минулих подій і погашення якої, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють в собі економічні вигоди.

Якщо на дату балансу раніше визнане зобов'язання не підлягає погашенню, то його сума включається до складу доходу звітного періоду ([п. 5 П\(С\)БО 11](#)).

Таким чином, в момент списання безнадійної заборгованості за отримані товари або послуги в бухгалтерському обліку буде визнано дохід.

Податковий облік

Податок на прибуток

Оскільки списана безнадійна заборгованість за отримані товари/послуги в бухгалтерському обліку потрапляє до складу доходів, тобто впливає на фінансовий результат, то й у податковому обліку списання безнадійної кредиторської заборгованості автоматично знайде своє відображення у фінансовому результаті.

Коригування фінансового результату для таких обставин [розділом III ПКУ](#) не передбачено.

ПДВ

Коригування податкового кредиту передбачено [п. 192.1 ПКУ](#) лише у випадку, якщо після постачання товарів (послуг) здійснюється будь-яка зміна суми компенсації їх вартості, включаючи наступний за постачанням перегляд цін, перерахунок у випадках повернення товарів особі, яка їх надала.

За умови, що отримані товари/послуги були використані в оподатковуваних операціях в межах господарської діяльності, підстав для коригування податкового кредиту, на нашу думку, не виникає. На цю користь свідчить і те, що постачальник товарів/послуг не коригує зобов'язання з ПДВ, про що йшлося вище.

Судові рішення (наприклад, постанова Херсонського окружного адміністративного суду від 05.07.2013 р. у справі № 821/1246/13-а, постанова Дніпропетровського окружного адміністративного суду від 14.08.2013 р. у справі № 804/9571/13-а) також підтверджують думку, що коригувати податковий кредит не потрібно.

Безнадійна кредиторська заборгованість за отриманими авансами

Бухгалтерський облік

Як було зазначено вище, якщо на дату балансу раніше визнане зобов'язання не підлягає погашенню, то його сума включається до складу доходу звітного періоду ([п. 5 П\(С\)БО 11](#)).

Таким чином, в момент списання безнадійної кредиторської заборгованості за отриманими авансами в бухгалтерському обліку буде визнано дохід.

Податковий облік

Податок на прибуток

Оскільки списана безнадійна заборгованість за отриманими авансами в бухгалтерському обліку потрапляє до складу доходів, тобто впливає на фінансовий результат, то й у податковому обліку списання безнадійної кредиторської заборгованості автоматично знайде своє відображення у фінансовому результаті.

Коригування фінансового результату для таких обставин [розділом III ПКУ](#) не передбачено.

ПДВ

Згідно з п. 188.1 ПКУ базою оподаткування ПДВ є операції з постачання товарів/послуг. При визнанні отриманого авансу безнадійною кредиторською заборгованістю факт постачання товарів/послуг (пп. 14.1.185 та 14.1.191 ПКУ) зникає. У зв'язку з цим вважаємо, що податкові зобов'язання з ПДВ, які були визнані в момент отримання авансу, на дату визнання заборгованості безнадійною повинні бути відкориговані. Таку ж позицію на сьогодні займає і контролюючий орган. Це підтверджується, зокрема, у роз'ясненні з підкатегорії 101.07 «ЗІР» та листі Міндоходів від 23.06.2014 р. № 11237/6/99-99-19-03-02-15. Водночас, не варто забувати, що раніше контролюючий орган не вбачав підстав для коригування податкових зобов'язань, а тому не можна виключати, що його позиція може вкотре змінитися.

Сергій Кучеренко

консультант, Група компаній «Кейнас»

Дата	підготовки	31.08.2015
© ТОВ «Інформаційно-аналітичний центр «ЛІГА», 2015		

Всеукраїнська мережа ЛІГА:ЗАКОН
www.ligazakon.ua

© ТОВ "Інформаційно-аналітичний центр "ЛІГА", 2015
© ТОВ "ЛІГА ЗАКОН", 2015

